

Λογοκλοπή, παραπομπές και συγγραφή εργασιών

Ο σκοπός του εγγράφου είναι να εξηγήσει σε φοιτήτριες και φοιτητές του ΤΠΔΜΒ το τί συνιστά λογοκλοπή καθώς και να διακρίνει καλές από κακές πρακτικές στην συγγραφή εργασιών και γραπτών πρότζεκτ αναφορικά με το ζήτημα της παραπομπής και της λογοκλοπής.

Καλές πρακτικές:

Ένα κύριο ζητούμενο σε όλες τις γραπτές εργασίες από το προπτυχιακό επίπεδο μέχρι και την επιστημονική δημοσίευση είναι η ικανότητα να ανατρέξει ο/η συγγραφέας σε άλλο κείμενο, να αντλήσει από εκεί μια ιδέα ή πληροφορία και να την εφαρμόσει στη δική του έρευνα. Απαραίτητη προϋπόθεση αυτού είναι να γίνει παραπομπή στο κείμενο από όπου προέρχεται η ιδέα.

Παράδειγμα από πιθανή εργασία:

«...Ο Clifford Geertz στην μελέτη του για τις κοκορομαχίες στο Μπαλί διαπιστώνει ότι οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν τα ζώα σαν μεταφορά των δικών τους συγκρούσεων και ανταγωνισμών (Geertz 1972). Με αυτή την ιδέα κατά νου, στην παρούσα εργασία θα μελετήσω το τάισμα αδέσποτων ζώων στην γειτονιά του Αγίου Κωνσταντίνου στο Βόλο ώστε να καταλάβω το πώς οι σχέσεις μεταξύ των ταϊστών αλλά και των ταϊστών και όσων αντιτίθενται στη διαδικασία ταΐσματος, διαμεσολαβούνται από τα ζώα αλλά και ορίζουν τη χωρική εμπειρία της πόλης...»

Αυτή η αναφορά στον Geertz σημαίνει ότι στην τελική βιβλιογραφία θα πρέπει κανείς να βρει την πλήρη αναφορά στο συγκεκριμένο έργο που αναφέρθηκε, η οποία θα πρέπει να συμμορφώνεται σε κάποια από τα συστήματα παραπομπών (πχ. Chicago, Harvard, κλπ). Επεξήγηση των οποίων μπορείτε να βρείτε σε διάφορους οδηγούς όπως στον παρακάτω σύνδεσμο που εξηγεί το σύστημα Chicago <https://library.cut.ac.cy/etds/pdf/chicago.pdf>.

Η παραπάνω παραπομπή σε Chicago Style:

Geertz, Clifford. 1973. "Notes on the Balinese Cockfight". Στο *The Interpretation of Cultures* του Clifford Geertz, Νέα Υόρκη: Basic Books.

Λίγα λόγια για την παραπομπή:

Η παραπομπή μέσα στο κείμενο (πχ. Geertz 1973) σημαίνει υποχρεωτικά ότι θα πρέπει να υπάρχει ολόκληρη λεπτομερής παράθεση της στο τέλος της εργασίας κάτω από την κατηγορία **Βιβλιογραφία**. ΔΕΝ γίνεται να βάλετε αναφορά μέσα στο κείμενο χωρίς παράθεση στην τελική βιβλιογραφία και αντίστοιχα ΔΕΝ γίνεται να βάλετε στη βιβλιογραφία κάποια παραπομπή στην οποία δεν έχει προηγουμένως γίνει αναφορά μέσα στο κείμενο. Το τελευταίο είναι πολύ συχνό λάθος: Δηλαδή επειδή ο διδάσκοντας/σκουσα έχει πει στην εκφώνηση της εργασίας να χρησιμοποιήσετε το τάδε κείμενο, κάποιοι μπαίνουν στον πειρασμό και ενώ δεν χρησιμοποιούν το κείμενο αυτό να το βάζουν στο τέλος ως βιβλιογραφία. **Να θυμάστε:** παραπομπή μέσα στο κείμενο ΣΗΜΑΙΝΕΙ ότι διάβασα το συγκεκριμένο κείμενο και παραπέμπω σε αυτό διότι το περιεχόμενο του είναι χρήσιμο και σημαντικό για τη δική μου εργασία και στην παραπομπή δείχνω τη σχέση μεταξύ τους. Παράθεση στην τελική βιβλιογραφία χωρίς αναφορά μέσα στο κείμενο και το αντίστροφο, όπως περιγράφηκε παραπάνω, θεωρείται λάθος.

Η παραπομπή αποτελεί το βασικό τρόπο με τον οποίον σκεφτόμαστε σε όλες τις επιστήμες: δηλαδή συνομιλώντας με άλλους συναδέλφους στην διεθνή κοινότητα ανθρώπων που συγκροτούν τον ακαδημαϊκό κόσμο και κάνοντας δάνεια από τις ιδέες τους τα οποία **αναγνωρίζουμε δημόσια**, επεκτείνοντας τις ιδέες αυτές και εμπλουτίζοντας τις με τη δική μας έρευνα. Το νόημα της παραπομπής σε μία εργασία είναι να δείξετε ότι έχετε κατανοήσει το κείμενο στο οποίο παραπέμπετε και ότι μπορείτε να το εφαρμόσετε στη δική σας εργασία και ότι μπορείτε να κάνετε μία σύντομη περίληψη των βασικών του σημείων. Το να παραπέμπετε σε έργα τα οποία δεν εξηγείτε στο κείμενο σας δεν βαθμολογείται θετικά.

Κακή πρακτική:

Στο παραπάνω παράδειγμα εργασίας για τη σχέση ανθρώπων και ζώων Βόλο, θα συνιστούσε λογοκλοπή εάν κάποιος έπαιρνε την ιδέα ότι οι κοκορομαχίες είναι μεταφορά ανθρώπινων ανταγωνισμών χωρίς να αναφέρει ότι αυτή η ιδέα ειπώθηκε αρχικά στο έργο του Geertz.

Κακή πρακτική επίσης θα ήταν και η χρήση λογισμικού Artificial Intelligence (AI), πχ Chat GPT όπου ένας χρήστης θα πατούσε κάτι σαν «human-animals relations, anthropology» («σχέση ζώων και ανθρώπων, ανθρωπολογία») και θα έκανε μετά copy-paste το αποτέλεσμα χωρίς να έχει προηγηθεί κατανόηση και κριτική επεξεργασία του αποτελέσματος και αφού το περνούσε από το Google Translate.

Το αποτέλεσμα τέτοιων χρήσεων του ChatGPT είναι ξύλινα κομμάτια κειμένου που δεν δείχνουν καμία σχέση με τη σκέψη και την έκφραση της υπόλοιπης εργασίας και το βασικότερο: δεν δείχνουν καμία σύνδεση με το ζητούμενο της εργασίας αλλά μοιάζουν σαν ασύνδετες εγκυκλοπαιδικές σφήνες. Σε τέτοιες περιπτώσεις φυσικά η εργασία μηδενίζεται (βλ. παρακάτω για το ζήτημα των κυρώσεων).

Καλή πρακτική:

Υπάρχει όμως και καλή πρακτική στη χρήση Chat GTP όπως και άλλων πηγών όπως η Wikipedia, ή ανοιχτών επιστημονικών εγκυκλοπαιδειών όπως η [Open Encyclopedia of Anthropology](#). Η καλή πρακτική είναι ότι κατά την προετοιμασία της εργασίας κάποιος ψάχνει σχετικούς όρους και μετά βάσει του αποτελέσματος στις πλατφόρμες αυτές και στο Google ανατρέχει σε σελίδες όπως το [Google Scholar](#) και το [Academia.edu](#) αναζητά τα κείμενα τα οποία προέκυψαν (αφού έχει πρώτα διαβάσει τις περιλήψεις τους και έχει διακρίνει αν είναι χρήσιμα ή όχι) και τα διαβάζει. Αν βρείτε κάποιο κείμενο που σας φαίνεται χρήσιμο και δεν μπορείτε να αποκτήσετε πρόσβαση μέσα από τις κλασικές οδούς (πχ [JSTOR](#) όπου έχετε πρόσβαση μέσω ιδρυματικού λογαριασμού ή academia.edu) τότε μπορείτε να επικοινωνήσετε με τον/την διδάσκοντα/ουσα και να ζητήσετε να δει αν μπορεί εκείνη ή εκείνος να σας το βρει.

Τί είναι λοιπόν η λογοκλοπή;

Σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας των πανεπιστημίων παγκοσμίως:

Λογοκλοπή είναι η υποβολή εργασίας που περιέχει αποσπάσματα (αυτούσια ή επεξεργασμένα) και ιδέες που προέρχονται από άλλη εργασία άλλου δημιουργού (βιβλίο, έκθεση, άρθρο, κλπ.) **ΧΩΡΙΣ** αναφορά στην πηγή από όπου προέρχονται.

Η ίδια αρχή ισχύει και σε κείμενα που δεν είναι επιστημονικά άρθρα, πχ. μια πρόταση για μία έκθεση ή ένας κατάλογος έκθεσης: στο βαθμό που αναφέρει ιδέες και πρακτικές ή έργα που έχουν γίνει παλαιότερα από άλλους επιμελητές ή καλλιτέχνες οφείλει να αναφέρει πού, πώς και πότε έγιναν αυτά.

Να θυμάστε: ιδίως στο προπτυχιακό επίπεδο: ψάχνουμε την ικανότητα να συνδέσετε τα περιεχόμενα και τις θεματικές του μαθήματος (και την αντίστοιχη βιβλιογραφία που σας δίνεται) με τη δική σας εργασία και τη δική σας εμπειρία. Το ζητούμενο της προπτυχιακής εργασίας δεν είναι τόσο η εφεύρεση μιας ιδέας που δεν ξαναέγινε ποτέ (παρότι μπορεί και

να συμβεί αυτό ☺) αλλά η σύνδεση θεωρίας (βιβλιογραφίας) με το συγκεκριμένο αντικείμενο για το οποίο γράφετε.

Λογοκλοπή ακόμα είναι η παρόμοια διατύπωση με εργασία κάποιου άλλου χωρίς να αναφερθείτε στην πηγή. Αυτό είναι μία συχνή μορφή λογοκλοπής σε προπτυχιακό επίπεδο. Βρίσκει δηλαδή κάποιος φοιτητής/τρια ένα κείμενο που κάνει μία επισκόπηση άλλων εργασιών που σχετίζονται με το θέμα και αντί να διαβάσει και να αποδελτιώσει εκείνος/η -- --να κρατήσει δικές του σημειώσεις δηλαδή και να ανατρέξει στα αντίστοιχα έργα--- αντιγράφει αυτούσιο το κομμάτι με μικρές παραλλαγές ΧΩΡΙΣ να αναφέρει ότι προέρχεται από άλλο κείμενο.

Μπορούμε όμως να κάνουμε ποτέ copy paste από άλλο κείμενο;

Υπάρχουν περιπτώσεις που μπορούμε να κάνουμε αυτούσια αντιγραφή copy-paste από κάποιο άλλο κείμενο ακόμα και ενός μεγάλου αποσπάσματος. Στις περιπτώσεις αυτές το απόσπασμα πρέπει να μπει σε εισαγωγικά («») και φυσικά στο τέλος της παράθεσης να μπει η παραπομπή και στο τέλος η αναφορά στη βιβλιογραφία.

Αυτό όμως δεν το κάνουμε σε ένα κείμενο που απλώς κάνει μία επισκόπηση βιβλιογραφίας. Το κάνουμε για να μεταφέρουμε αυτούσια κάποια σημαντική ορολογία και διατύπωση που είναι κρίσιμη για το επιχείρημα μας.

Σε γενικές γραμμές δηλαδή αποφεύγουμε να κάνουμε μεγάλες παραθέσεις με εισαγωγικά εκτός αν εξυπηρετούν κάποιο συγκεκριμένο σκοπό. Πχ μπορεί να υπάρχει ένας συγκεκριμένος όρος που είναι σημαντικός να τον διαβάσει ο/η αναγνώστης/στρια:

Παράδειγμα: ...Ο Michael Herzfeld αποκαλεί «πολιτισμική οικειότητα» όλα εκείνα τα ιδιώματα για τα οποία υπάρχει περηφάνια, επειδή παρέχουν αίσθηση κοινού ανήκειν εντός ενός εθνικού κράτους, αλλά τα οποία προκαλούν ντροπή και επίκριση όταν εκτεθούν εκτός εθνικού κράτους....

Σε παράθεση επίσης μπορεί να μπει ένα απόσπασμα που είναι ολόκληρο σημαντικό (πχ. ένα ποίημα) γιατί προωθεί το επιχείρημα της εργασίας ή δείχνει κάτι που είναι καλό να το διαβάσει *ως έχει* η αναγνώστρια.

Μία άλλη στρατηγική επίσης είναι η χρήση πλάγιων γραμμάτων (*italics*) για όρους που βρίσκουμε αυτούσιους, ιδίως όταν είναι δάνεια από τα λατινικά και πάλι όμως με παραπομπή.

Παράδειγμα: ...Για τον Roland Barthes, το *punctum* είναι το στοιχείο που υπάρχει ενίοτε σε φωτογραφίες το οποίο «τσιγκλάει» ή και πληγώνει το θεατή με την πυκνότητά του και μάλιστα που υπερβαίνει την αρχική πρόθεση του φωτογράφου (Barthes [1980] 2000: 26, 27, 43)...

Προσέξτε στο παραπάνω παράδειγμα 3 πράγματα:

* επειδή η πρόταση για το *punctum* είναι δική μου σύνοψη από όλο το βιβλίο του Barthes, *Camera Lucida*, η παραπομπή περιέχει πολλαπλές σελίδες μιας και η ιδέα περί *punctum* εξηγείται και σε όλες τις σελίδες αυτές

* σημειώστε τα εισαγωγικά στην έννοια «τσιγκλάει» καθώς ο όρος υπάρχει αυτούσιος στο κείμενο του Barthes (στα αγγλικά: *prick*)

* σημειώστε τη διπλή ημερομηνία δίπλα στο όνομα του συγγραφέα: [1980] 2000. Σε ιστορικά κείμενα που εκδόθηκαν αρκετές δεκαετίες πριν, είθισται να βάζουμε σε παρένθεση και την αρχική ημερομηνία έκδοσης πέραν της ημερομηνίας έκδοσης του βιβλίου που χρησιμοποιούμε εμείς ακριβώς είναι σημαντικό να δει η αναγνώστριά το πότε εκδόθηκε αρχικά το εν λόγω έργο.

ΕΝΝΟΕΙΤΑΙ ότι εφόσον γίνεται παραπομπή στον Barthes [1980] 2000: 26, 27, 43), η βιβλιογραφία θα πρέπει να περιέχει ολόκληρο το έργο σε παραπομπή:

Barthes, Roland (1980) 2000. *Camera Lucida: Reflections on Photography*. Μετάφραση Richard Howard. Λονδίνο: Vintage Books

Σημείωση: η λίστα έργων στη βιβλιογραφία παρατίθεται πάντα σε αλφαβητική σειρά. Για το κάνετε αυτό, παραθέτε τις βιβλιογραφικές αναφορές με το επίθετο του συγγραφέα πρώτο και χρησιμοποιείται την εντολή Sort από το μενού Table του Microsoft Word.

Λογοκλοπή για τους πανεπιστημιακούς οδηγούς είναι ακόμα:

- η ακατάλληλη χρήση τεχνητής νοημοσύνης (AI). Είδαμε πιο πάνω ότι το AI μπορεί να μας δώσει χρήσιμα αποτελέσματα και πηγές για ένα θέμα εργασίας. Καλή χρήση αυτού είναι να πάμε να ψάξουμε οι ίδιοι τις αναφορές που προέκυψαν και να διαβάσουμε τα ίδια τα έργα ή και συνόψεις αυτών. Κακή χρήση είναι να το βάλουμε να μας απαντήσει το ChatGPT το θέμα της εργασίας και μετά να επικολλήσουμε το αποτέλεσμα (είτε συνολικό είτε μερικό).

-Λογοκλοπή ακόμα είναι η υποβολή εργασίας που έχει αντιγραφεί από κάπου αλλού ή έχει ξανακατατεθεί αλλού. Εάν κάποιος θέλει να αναφέρει προηγούμενη δουλειά/εργασία του πρέπει να κάνει παραπομπή και αναφορά στον εαυτό του (ακούγεται παράξενο αλλά είναι ο μόνος ενδεδειγμένος τρόπος αλλιώς συνιστά «αυτολογοκλοπή»!).

Φυσικά πολλές φορές επειδή είμαστε οι ίδιοι άνθρωποι που θα κάνουμε μια εργασία μπορεί να αναπαράξουμε μια παλιότερη ιδέα. Αυτό που χρειάζεται είναι να ειπωθεί ρητά αυτό.

Παράδειγμα. ...Στην εργασία παρατήρησης που έκανα ανάμεσα σε χρήστες του πάρκου για το μάθημα τάδε του τάδε, συνάντησα ένα φαινόμενο κοινωνικοποίησης μεταξύ μεταναστών που το ξανασυναντά κανείς σε μία διαφορετική εκδοχή στη λαϊκή αγορά στο τάδε μέρος...

-Κακή πρακτική και λόγο ακύρωσης της εργασίας συνιστά επίσης η χρήση εταιρειών διόρθωσης και συγγραφής δοκιμίων από άλλα άτομα. Οι διδάσκοντες έχουν δικαίωμα να υποπτευθούν το παραπάνω να σας καλέσουν (ιδίως πχ. αν δεν συμμετείχατε στο μάθημα) και να διαπιστώσουν αν τα όσα γράφετε είναι δικά σας και να διερευνήσουν τη σχέση σας με το αντικείμενο, εξετάζοντας σας προφορικά.

Συνέπειες/Κυρώσεις:

Η λογοκλοπή σύμφωνα με τις οδηγίες του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας αλλά και όλων των ιδρυμάτων παγκοσμίως αποτελεί παράπτωμα το οποίο φέρει κυρώσεις. Σε πρώτο επίπεδο ο διδάσκων ειδοποιεί την αντίστοιχη επιτροπή ηθικής και δεοντολογίας του τμήματος η οποία μπορεί να αποφασίσει να παραπέμψει το θέμα σε ανώτερα όργανα του πανεπιστημίου τα οποία μπορούν να πάρουν απόφαση για πιο σοβαρές κυρώσεις. Οι κυρώσεις αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν από την απλή ακύρωση/μηδενισμό της εργασίας έως απαγόρευση κατάθεσης εργασίας στο ίδιο μάθημα και πιο σοβαρές συνέπειες για την ίδια τη φοίτηση εφόσον το παράπτωμα είναι συστηματικό ή/και ιδιαίτερο ζημιογόνο.

Σημειώστε ότι σύμφωνα με το πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

«Τα πνευματικά δικαιώματα της πτυχιακής, μεταπτυχιακής εργασίας ή του διδακτορικού διπλώματος **ανήκουν στο φοιτητή**. Η πτυχιακή και μεταπτυχιακή εργασία, ή το διδακτορικό δίπλωμα οφείλουν να είναι έργο του υποψηφίου αλλιώς δεν μπορεί να του χορηγηθεί ο σχετικός τίτλος, αφού κατά το νόμο απαιτείται τα σχετικά έργα να διαλαμβάνουν την πρωτότυπη συμβολή του υποψηφίου».

Εννοείται ότι εάν κάνει κάποιος λογοκλοπή, δικαίωμα καταγγελίας δεν έχει μόνο το πανεπιστήμιο και οι διδάσκοντες αλλά και τα άτομα από τα οποία έχει κλαπεί το έργο (κάτι που το διαπιστώνει κανείς εύκολα πια σήμερα με λογισμικά όπως το [Turnitin](#) αλλά και ένα ψάξιμο στο Google.

Με την κατάθεση εργασιών άλλωστε, το περιεχόμενο τους περνάει από λογισμικά ελέγχου λογοκλοπής τα οποία τα διασταυρώνουν με βάσεις δεδομένων.

ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΙ:

Η συγγραφή μιας εργασίας είναι μια κοπιαστική και ταυτόχρονα δημιουργική διαδικασία στην οποία δοκιμάζετε δικές σας ιδέες σε συνδυασμό με ιδέες άλλων ανθρώπων (βιβλιογραφία). Η τήρηση των παραπάνω κανόνων είναι απολύτως απαραίτητη για την επιτυχή εξέταση και προαγωγή της εργασίας. Συχνά λογοκλοπή μπορεί να συμβεί από απειρία ή άγνοια κανόνων και για αυτό να θυμάστε ότι διδάσκουσες/οντες είναι δίπλα σας για ό,τι απορία ή πρόβλημα έχετε καθώς ερευνάτε και γράφετε ένα κείμενο για κατάθεση.

Καλή συγγραφή!

Περισσότερα διαβάσματα και πηγές:

[Οδηγός κατά της λογοκλοπής Πανεπιστήμιο Θράκης](#)

[Κώδικας Δεοντολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας](#)

[Οδηγός και ορισμοί λογοκλοπής Πανεπιστήμιο Γλασκώβης](#)

Για την επιτροπή ηθικής και δεοντολογίας, Κ. Καλαντζής, ΤΠΔΜΒ
Απρίλιος 2024